

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง “บทบาทของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการพัฒนาการเกษตรในจังหวัดกำแพงเพชร” มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ โดยสามารถแยกเนื้อหาได้ดังนี้

1. แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
 - 1.1. ทฤษฎีบทบาท-การได้รับ
 - 1.2. ทฤษฎีกระบวนการทางสังคม เกทเชลส์และกูบา
 - 1.3. ทฤษฎีบทบาทของราล์ฟ ลินตัน
 - 1.4. ทฤษฎีบทบาทของเนเดล
 - 1.5. ทฤษฎีบทบาทของโฮมันน์
 - 1.6. ทฤษฎีบทบาทของพาร์สัน
 - 1.7. ทฤษฎีบทบาทของกู๊ด
2. องค์การบริหารส่วนตำบล
3. บทบาทของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
4. แนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับตำบล
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎี และแนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

ความหมายและสาระสำคัญของ “บทบาท” มีดังนี้

คำว่า บทบาท (Role) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการกระทำหน้าที่ที่กำหนดไว้เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู ซึ่งสอดคล้องกับ งามพิศ (2532 : 101) ที่ให้ทัศนะว่า บทบาทคือพฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่าง ๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคมเพื่อทำให้คู่

สัมพันธไมตรีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้ รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้น นอกจากนี้ ชูดา (2528 : 61) มีความเห็นว่าโดยทั่วไปบทบาทอาจพิจารณาได้ 2 ความหมายคือ

1. พิจารณาในด้าน โครงสร้างทางสังคม บทบาท หมายถึง ตำแหน่งทางสังคมที่มีชื่อเรียกต่าง ๆ ซึ่งแสดงลักษณะ โดยคุณสมบัติและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น

2. พิจารณาในด้านการกระทำต่อกันหรือปฏิสัมพันธ์ทางสังคม บทบาทจึงหมายถึงผลสืบเนื่องที่มีแบบแผนของการกระทำเกิดการเรียนรู้ของบุคคลที่อยู่ในสถานภาพการปฏิสัมพันธ์นั้น

นอกจากนี้ สวงวนศรี (2527: 23-24) กล่าวว่าถ้าพิจารณาให้ลึกซึ้งจะพบบทบาทอยู่ 5 ลักษณะ คือ

1. บทบาทตามที่กำหนด หมายถึง บทบาทที่สังคม กลุ่ม หรือองค์การกำหนดไว้ว่าเป็นรูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม กลุ่ม หรือองค์การนั้น ๆ

2. บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง หมายถึง บทบาทหรือรูปแบบของพฤติกรรมที่ผู้เกี่ยวข้องคาดหวังว่าผู้อยู่ในตำแหน่งจะถือปฏิบัติ

3. บทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่ง คิดและเชื่อว่าเป็นบทบาทของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่

4. บทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้อยู่ในตำแหน่ง ได้ปฏิบัติหรือแสดงออกมาให้เห็น ซึ่งมักจะเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง

5. บทบาทที่ผู้อื่นรับรู้ หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อื่นได้รับทราบเกี่ยวกับการปฏิบัติบทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่ง ซึ่งมักจะมีการเลือกรับรู้และรับรู้ที่ผิดไปจากความเป็นจริงได้

สำหรับ เลวิงสัน (Levingson, 1964: 284-285) ได้สรุปความหมายของบทบาทไว้ 3 ประการดังนี้

1. บทบาท หมายถึง ปทัสถาน ความคาดหวัง ข้อห้าม ความรับผิดชอบและอื่น ๆ ที่มีลักษณะในทำนองเดียวกัน ซึ่งผูกพันอยู่กับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดให้บทบาทตามความหมายนี้ คำนึงถึงตัวบุคคลน้อยที่สุด แต่มุ่งไปถึงการบ่งชี้หน้าที่อันควรกระทำ

2. บทบาท หมายถึง ความเป็นไปของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งที่คิดและกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น ๆ

3. บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลแต่ละคนที่สัมพันธ์กับ โครงสร้างทางสังคมหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ แนวทางที่บุคคลพึงกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น ๆ

นักสังคมวิทยาและนักจิตวิทยาได้อธิบายความหมายของบทบาทไว้อีก คือ บรูม (Broom) และเซลซนิก (Selznick, 1977: 34-35 อ้างถึงใน งามพิศ, 2532: 105) ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

1. บทบาทที่กำหนดไว้หรือบทบาทตามอุดมคติ (The Socially Prescribed or Ideal Role) เป็นบทบาทที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งทางสังคมไว้

2. บทบาทที่ควรกระทำ (The Perceived Role) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลเชื่อว่าควรกระทำในหน้าที่ตำแหน่งนั้น ๆ ซึ่งอาจไม่ตรงตามบทบาทที่กำหนดไว้ ไม่ตรงตามอุดมคติทุกประการและอาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลก็ได้

3. บทบาทที่กระทำจริง (The Performed Role) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลได้กระทำไปจริงตามความเชื่อ ความคาดหวัง ตลอดจนความกดดันและโอกาสที่จะกระทำในแต่ละสังคม ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

ลินตัน (Linton, 1936: 113-115 อ้างถึงใน งามพิศ 2532: 105) ได้ให้แนวความคิดในเรื่องสถานภาพ (Status) และบทบาท (Role) เขาเห็นว่าสถานภาพเป็นนามธรรม หมายถึง ฐานะหรือตำแหน่งจะเป็นเครื่องกำหนดบทบาทของตำแหน่งนั้น ๆ ว่าตำแหน่งนั้นจะมีภารกิจอย่างไรบ้าง ดังนั้นเมื่อมีตำแหน่งเกิดขึ้น สิ่งที่ควบคู่มากับตำแหน่งก็คือบทบาทของตำแหน่ง ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ จนกล่าวได้ว่า ไม่อาจจะมีบทบาทได้โดยปราศจากตำแหน่ง หรือไม่อาจมีตำแหน่งได้โดยปราศจากบทบาท บทบาทและตำแหน่งควบคู่กันเสมอ เปรียบเสมือนเหรียญ ถ้าด้านหนึ่งของเหรียญคือตำแหน่ง อีกด้านหนึ่งของเหรียญก็คือบทบาทนั่นเอง

พาร์สันและซีลส์ (Parsons and Shils, 1953: 4) กล่าวว่า สถานภาพและบทบาทเป็นหน่วยของระบบสังคม โดยยอมรับว่าสถานภาพและบทบาทเป็นคุณลักษณะของผู้แสดงในสังคมนั้น ๆ บทบาท คือ การจัดระเบียบของผู้เริ่มแสดง เป็นการสร้างและกำหนดการมีส่วนร่วมของเขาในกระบวนการที่มีการกระทำร่วมกัน ซึ่งเป็นการร่วมความคาดหวังที่เกี่ยวกับตนเองและบุคคลอื่นที่เขามีความสัมพันธ์ด้วย ส่วนสถานภาพคือ ตำแหน่งของผู้แสดงภายในสถาบัน เป็นตำแหน่งของผู้แสดงภายในระบบสังคม ซึ่งอาศัยกลไกของสังคมเป็นตัวกำหนด

เกรชและคณะ (Krech and Others, 1962: 28 อ้างถึงใน งามพิศ 2532: 105) ได้กล่าวว่า บทบาท เป็นแบบแผน ความต้องการ เป้าประสงค์ ความเชื่อ ทักษะ ค่านิยมและการกระทำของสมาชิกที่ชุมชนคาดหวังว่าจะต้องเป็นตามลักษณะของตำแหน่งนั้น ๆ หรืออาจกล่าวสั้น ๆ ว่า บทบาทคือสิทธิหน้าที่ในการกระทำของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่นในสังคมตามสถานภาพของตนเอง

เบอร์โล (Berlo, 1966: 153) ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะบทบาทไว้ดังนี้

1. บทบาทที่ถูกกำหนดไว้ (Role Prescriptions) คือ บทบาทที่กำหนดไว้เป็นระเบียบอย่างชัดเจนว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้นจะต้องทำอะไรบ้าง

2. บทบาทที่กระทำจริง (Role Descriptions) คือ บทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงเมื่ออยู่ในบทบาทนั้น ๆ

3. บทบาทที่ถูกคาดหวัง (Role Expectations) คือ บทบาทที่ถูกคาดหวังโดยผู้อื่นว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้น ๆ ควรกระทำอย่างไร

ลินเดอร์สมิทและคณะ (Lindersmith and Others, 1975: 400 อ้างถึงใน งามพิศ(2532 : 105) กล่าวว่า บทบาทของคนใดคนหนึ่งจะต้องประกอบด้วยลักษณะดังนี้

1. ต้องเป็นแบบหรือลักษณะเฉพาะของตนเอง
2. พฤติกรรมในสถานการณ์ที่กำหนดให้นั้นจะต้องพอเหมาะกับความลักษณะเฉพาะของตน
3. ภูมิหลังของการกระทำที่เกี่ยวข้องกับสิ่งอื่น ๆ จะเป็นตัวชี้แนวทางในการกระทำที่จะเกิดขึ้น

4. ในการแสดงบทบาทนั้น ๆ จะต้องมีการประเมินผลด้วยตัวเองและผู้อื่น

ส่วนโคเฮิน (Cohen, 1979: 35) ได้เสนอเกี่ยวกับบทบาทไว้ดังนี้

1. บทบาทที่ถูกกำหนด (Prescribed Role) เป็นบทบาทที่สังคมกำหนดไว้ให้ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่ง แม้ว่าบุคคลบางคนจะไม่ได้ประพฤติตามบทบาทที่คาดหวังโดยผู้อื่น เราก็คงยอมรับว่าบุคคลจะต้องปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้

2. บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Enacted Role) เป็นวิธีการที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติออกมาจริงตามตำแหน่ง

3. บทบาทที่กระทำจริงเป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพได้กระทำจริง ซึ่งอาจเป็นบทบาทที่สังคมคาดหวัง หรือเป็นบทบาทที่ตนเองคาดหวัง หรืออาจเป็นบทบาทตามที่สังคมคาดหวังและตนเองคาดหวังด้วย

จากแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทในรูปแบบต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ถ้าบทบาททั้งหลายมีความสอดคล้องกัน โดยเฉพาะบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง บทบาทที่ปฏิบัติจริง และบทบาทที่ผู้อื่นรับรู้ ก็จะเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมที่ราบรื่น แต่ถ้ามุมมองดังกล่าวไม่สอดคล้องกันเช่น บทบาทที่ปฏิบัติจริงไม่ตรงกับบทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวังไม่ตรงกับบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง ฯลฯ สถานการณ์เช่นนี้ จะทำให้เกิดความขัดแย้งของบทบาท (Role Conflicts)

ความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทมีดังนี้

1. ทำให้เกิดการแบ่งหน้าที่ระหว่างสมาชิก ตามความถนัดและความสามารถ
2. ทำให้สมาชิกในสังคมรู้ถึงฐานะและความรับผิดชอบของตนเอง

3. ทำให้สังคมมีความเป็นระเบียบ สมาชิกในสังคมปฏิบัติตามหน้าที่ของตน ไม่ก้าวก่ายกัน
4. ทำให้สมาชิกแต่ละคนรู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบของตนตามสถานภาพและบทบาท

ทฤษฎีบทบาท (Role Theory)

ในการศึกษาครั้งนี้ คงไม่สามารถละเอียดที่จะมีกล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีบทบาท (Role Theory) ได้ การเข้าใจทฤษฎีบทบาทจะทำให้สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมมนุษย์ได้ ดังนั้นสมาชิกทุกคนในสังคม จึงควรที่จะเรียนรู้บทบาทของกันและกันว่าเมื่อไร เวลาไหน และที่ใด บุคคลควรจะแสดงบทบาทอย่างไรจึงจะเหมาะสมอันเป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่าย

ทฤษฎีบทบาทมีการมองใน 2 ลักษณะคือ แนวโครงสร้างและแนวปฏิสังสรรค์ สัญลักษณ์นิยม ในลักษณะแนวโครงสร้างนิยมนั้น บทบาทจะถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดกฎเกณฑ์ไว้ในสังคม ถูกคาดหวังไว้ว่าบุคคลในสถานภาพใดควรมีบทบาทอย่างไร เมื่อบุคคลเข้าดำรงในสถานภาพนั้น ๆ ก็จะมีบทบาทตามที่สังคมคาดหวังไว้เช่นนั้นและบุคคลอื่น ๆ ก็จะถูกคาดหวังบทบาทของผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่าง ๆ ตามที่คิดว่าเป็นค่านิยม บรรทัดฐานที่กำหนดให้มีบทบาทพฤติกรรมนั้น ๆ ส่วนการมองบทบาทในแนวปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยม จะให้ความสำคัญกับกระบวนการ ซึ่งบุคคลจะทำความเข้าใจได้ว่า บุคคลอื่นให้ความหมายและคาดหวังกับตนเองอย่างไร ในการที่จะมีบทบาทในสังคม อันจะเกิดขึ้นจากการที่บุคคลมีการปฏิสังสรรค์ทางสังคมต่อกันนั้น ๆ เองด้วย

1. ทฤษฎีบทบาท-การได้รับ (Role-Taking) จอร์จ เฮอร์เบิร์ต มีด (George Herbert Mead, 1863-1931) อ้างถึงใน งามพิศ (2532: 108) ได้แบ่งตน (Self) ออกเป็น 2 ส่วนคือ

1.1 ด้านสถาบันมิติ ประกอบด้วย

- สถาบัน ได้แก่ หน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งจะเป็ น กรม กอง โรงเรียน โรงพยาบาล บริษัทร้านค้า หรือโรงงานต่าง ๆ ที่มีวัฒนธรรมของหน่วยงานหรือองค์กรนั้นครอบคลุมอยู่
- บทบาทตามหน้าที่ สถาบันจะกำหนดบทบาท หน้าที่ และตำแหน่ง ต่างๆ ให้บุคคล ปฏิบัติ มีกฎและหลักการอย่างเป็นทางการ และมีธรรมเนียม (Ethics) การปฏิบัติที่มีอิทธิพลต่อบทบาทอยู่

- ความคาดหวังของสถาบันหรือบุคคลภายนอก เป็นความคาดหวังที่สถาบัน หรือบุคคลภายนอกคาดว่าสถาบันจะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย เช่น โรงเรียนมีความคาดหวังที่จะต้องผลิตนักเรียนที่ดีมีคุณภาพ ความคาดหวังมีค่านิยม (Values) ของสังคมครอบคลุมอยู่

1.2 ด้านบุคลามิติ ประกอบด้วย

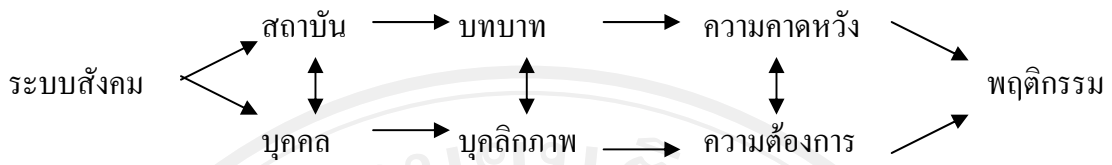
- บุคลากรแต่ละคนซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันนั้น ๆ เป็นบุคคล ในระดับต่าง ๆ เช่น ในโรงเรียนมีผู้บริหาร โรงเรียน ครู อาจารย์ คนงาน ภารโรง มีวัฒนธรรมย่อยที่ครอบคลุมต่างไปจากวัฒนธรรมโดยรวม

- บุคลิกภาพ หมายถึง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ เจตคติ อารมณ์ และแนวคิด ซึ่งบุคคลที่เข้ามาทำงานในสถาบันนั้นจะมีความแตกต่างปะปนกันอยู่และมีธรรมเนียมของแต่ละบุคคลเป็นอิทธิพลครอบงำอยู่

- ความต้องการส่วนตัว (Need-Dispositions) บุคคลที่มาทำงานสถาบันมีความต้องการที่แตกต่างกันไป บางคนทำงานเพราะต้องการเงินเลี้ยงชีพ บางคนทำงานเพราะความรัก บางคนต้องการเกียรติยศชื่อเสียง ความก้าวหน้า บางคนต้องการการยอมรับ บางคนต้องการความมั่นคงปลอดภัย เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีค่านิยมของตนเองครอบคลุมอยู่

ด้านสถาบันมิตินั้นจะยึดถือเรื่องสถาบันซึ่งมีบทบาทต่าง ๆ เป็นสำคัญ บทบาทที่สถาบันได้คิดหรือกำหนดไว้จะต้องชี้แจงให้บุคลากรในสถาบันได้ทราบอย่างเด่นชัด เพื่อจะได้กำหนดการคาดหวังที่สถาบันได้กำหนดไว้ในบทบาทของตนออกมาตรงกับความต้องการ ผลผลิตของสถาบันนั้น ส่วนในด้านบุคลามิติ ประกอบด้วยตัวบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันนั้น ซึ่งบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ก็มีบุคลิกภาพที่เป็นตัวเองที่ไม่เหมือนกัน ในแต่ละคนต่างก็มีความต้องการในตำแหน่งหน้าที่การงานที่แตกต่างกันออกไป ทั้งสองมิตินี้ระบบสังคมเป็นสิ่งที่มิอิทธิพลต่อการบริหารงานเป็นอันมาก ถ้าหากว่าทุกสิ่งทุกอย่างราบรื่นดี การบริหารงานนั้นสามารถที่จะสังเกตพฤติกรรมได้ (Social Behavior or Observed Behavior)

2. ทฤษฎีกระบวนการทางสังคม เกทเซลส์และกูบา (Getzels and Guba, 1968: 56) ได้กล่าวเกี่ยวกับบทบาทไว้ว่า ในระบบสังคมหนึ่ง ๆ จะประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ มิติด้านสถาบัน ได้แก่ สถาบัน บทบาท และความคาดหวัง ส่วนมิติด้านบุคคล ได้แก่ บุคลิกภาพและความต้องการ มิติทั้งสองด้านนี้ต่างมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และผลสุดท้ายก็จะเป็นพฤติกรรมที่เห็นได้ในสังคม

ภาพ 1 แสดงแบบจำลองกระบวนการทางสังคม

ที่มา : เสริมศักดิ์, 2521: 54

3. ทฤษฎีบทบาทของราล์ฟ ลินตัน (Ralph Linton's Role Theory) อ้างถึงในพิทยา (2535: 14) กล่าวไว้ว่า ตำแหน่งหรือสถานภาพเป็นผู้กำหนดบทบาท เช่น บุคคลที่มีตำแหน่งเป็นครูต้องแสดงพฤติกรรมที่เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์ เป็นต้น ผู้ที่มีตำแหน่งจะปฏิบัติหน้าที่ได้สมบทบาทหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง เช่น บุคลิกของผู้สวมบทบาท ลักษณะของสังคม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมนั้นด้วย

4. ทฤษฎีบทบาทของเนเดล (Nadel's Role Theory) นักมานุษยวิทยา อ้างถึงใน พิทยา (2535: 14) กล่าวว่า บทบาทคือส่วนประกอบที่ส่งผลต่อพฤติกรรม 3 ลักษณะคือ

- 4.1 ส่วนประกอบที่ส่งเสริมบทบาท เช่น ครูต้องพูดเก่งหรือมีอารมณ์ขัน
- 4.2 ส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและขาดมิได้ เช่น เป็นครูต้องสอนหนังสือ เป็นแพทย์ต้องรักษาคนไข้ เป็นตำรวจต้องจับผู้ร้าย
- 4.3 ส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมาย เช่น ครูต้องเป็นสมาชิกคุรุสภา เป็นต้น ถ้ากำหนดให้

P คือ บทบาท

a คือ ส่วนประกอบที่ส่งเสริมบทบาท

b คือ ส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและขาดมิได้

c คือ ส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมาย

ดังนั้นจึงเขียนเป็นสมการบทบาทได้ว่า

$$P = a + b + c + \dots + n$$

จากสมการอธิบายได้ว่า บทบาทต้องประกอบด้วยส่วนประกอบหลาย ๆ ส่วนอย่างน้อย 3 ส่วนขึ้นไปจนถึง n ส่วน

5. ทฤษฎีบทบาทของโฮมันน์ (Homann's Role Theory) อ้างถึงใน พิทยา (2535: 15) กล่าวว่า บุคคลจะเปลี่ยนบทบาทไปตามตำแหน่งเสมอ เช่น ตอนกลางวันแสดงบทบาทสอนหนังสือ เพราะเป็นครู พอตอนเย็นต้องแสดงบทบาทดูแลเลี้ยงดูบุตรเพราะเป็นพ่อแม่ เป็นต้น

6. ทฤษฎีบทบาทของพาร์สัน (Parson's Role Theory) อ้างถึงใน พิทยา (2535: 15) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม ทำให้มนุษย์ต้องเพิ่มบทบาทของตน เช่น บุคคลที่มีเพื่อนมาก ก็ต้องแสดงบทบาทมากขึ้นเป็นเงาตามตัว

7. ทฤษฎีบทบาทของกู๊ด (Good's Role Theory) อ้างถึงใน พิทยา (2535: 15) กล่าวว่า บทบาทคือแบบแผนของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของแต่ละบุคคล และบทบาทดังกล่าวควรเป็นไปตามข้อตกลงที่มีต่อสังคมนั้น ๆ

จากความหมายของบทบาท แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท จึงสรุปได้ว่า บทบาทหมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคล ซึ่งอยู่ในฐานะหรือตำแหน่งหรือมีสถานภาพอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งสังคมได้กำหนดให้มีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ บทบาท และสถานภาพเป็นสิ่งที่ควบคู่กัน นั่นคือสถานภาพจะกำหนดว่าบุคคลนั้น ๆ มีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร ส่วนบทบาทเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่ที่สังคมได้กำหนดไว้ ในแต่ละสถานภาพ การแสดงบทบาทจะสอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคม ในสถานภาพหนึ่ง ๆ บุคคลอาจจะต้องแสดงบทบาทมากมาย

2.องค์การบริหารส่วนตำบล

โครงสร้างอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล คือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นตาม พ.ร.บ. และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2546 มีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการส่วนท้องถิ่น โดยราษฎรเลือกตั้งผู้แทนแต่ละ หมู่บ้าน เข้าไป เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจในการบริหารงานของตำบลตามที่กฎหมายกำหนดไว้

องค์การบริหารส่วนตำบล มีความสำคัญต่อชุมชน (หมู่บ้าน/ตำบล) ดังนี้

1. เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่พัฒนาตำบล ให้เจริญก้าวหน้าทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
2. เป็นหน่วยประสานทรัพยากรระหว่าง องค์การบริหารส่วนตำบลกับท้องถิ่นอื่นๆ รวมทั้งหน่วยราชการ และหน่วยเอกชนอื่น ๆ

3. เป็นเวทีประชาธิปไตยของประชาชนในการเลือกสมาชิกสภาท้องถิ่น (สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล) เข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจใช้งบประมาณ รายได้ ทรัพย์สินและระดมทุนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่น

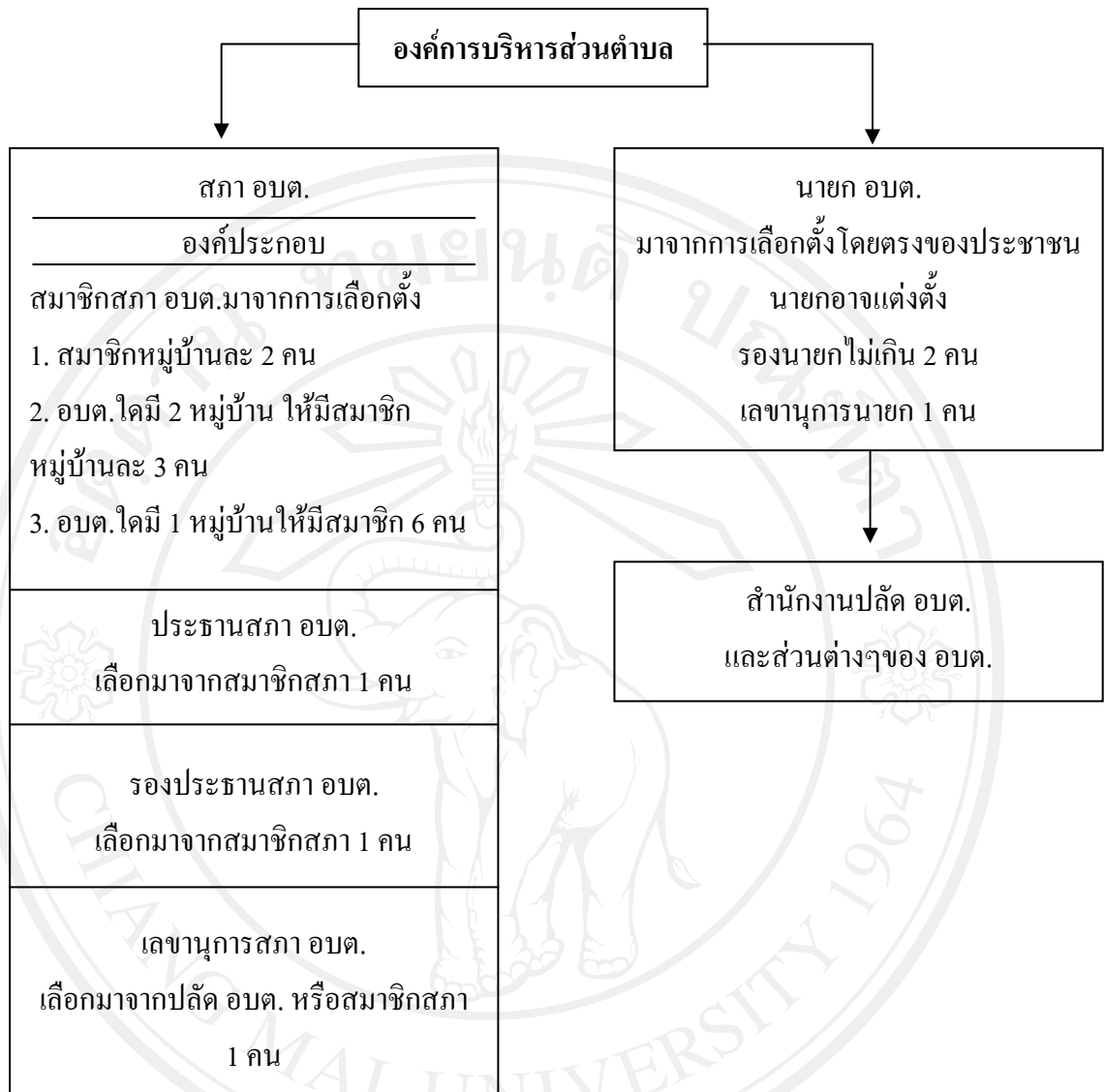
4. เป็นการส่งเสริมและพัฒนาคนในท้องถิ่น ให้ทำงานเพื่อท้องถิ่นของตนก่อให้เกิดการจ้างงานขึ้นในท้องถิ่น เช่น สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานและลูกจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบล

5. ส่งเสริมสิทธิและหน้าที่ของประชาชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นตรวจสอบการทำงานและใช้สิทธิออกฉันทาญญัตติ (สมาชิกสภา) ที่ไม่ทำงานเพื่อประโยชน์ของท้องถิ่น

2.1 โครงสร้าง องค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วย

องค์การบริหารส่วนตำบลมีโครงสร้างคล้ายกับเทศบาลที่มีทั้งฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ

1. สภาองค์การบริหารส่วนตำบล
2. คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

ภาพ 2 โครงสร้างขององค์การส่วนตำบลตาม พ.ร.บ. สภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2546

2.2 สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ ดังนี้

1. ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบล
2. ให้ความเห็นชอบร่างข้อบังคับตำบล / ร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปี
3. ควบคุมการทำงานของกรรมการบริหาร
4. เข้าร่วมประชุมสภา องค์การบริหารส่วนตำบล ตามสมัยประชุม

2.3 คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ ดังนี้

1. บริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามข้อบังคับ และแผนพัฒนาตำบล
2. จัดทำแผนพัฒนาตำบลและข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีเสนอต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
3. รายงานผลการทำงาน และการใช้เงินสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทราบ อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง
4. ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่ทางราชการมอบหมาย เข้าร่วมประชุมกับสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ตามสมัยประชุม

2.4 อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลมี ดังนี้

องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ดังนี้

1. หน้าที่ที่ ต้องทำในเขตตำบลของตน ดังนี้

- (1) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
- (2) รักษาความสะอาดของถนนทางน้ำ ทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดขยะมูลฝอย
- (3) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
- (4) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- (5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- (6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
- (7) คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (8) บำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
- (9) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ราชการมอบหมาย โดยจัดสรรงบประมาณและบุคลากรให้ตามสมควร

2. หน้าที่ที่อาจทำในเขตตำบลของตน ดังนี้

- (1) ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร
- (2) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- (3) ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ

(4) ให้มีและบำรุงรักษาสถานที่ประชุมการกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ และสวนสาธารณะ

(5) ให้มีการส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์

(6) ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว

(7) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร

(8) คุ้มครอง ดูแล รักษาทรัพย์สินของที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

(9) หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของ องค์การบริหารส่วนตำบล

(10) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม

(11) กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์ หรือ ธุรกิจการค้า

(12) การท่องเที่ยว

(13) การผังเมือง

อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่กล่าวมานั้น ไม่ได้เป็นการตัดทอนอำนาจหน้าที่ของกระทรวง ทบวง กรม องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐในอันที่จะต้องดำเนินกิจกรรมใดเพื่อประโยชน์ของประชาชนในตำบล แต่ต้องแจ้งให้องค์การบริหารส่วนตำบลทราบล่วงหน้าตามสมควร ในกรณีนี้หาก องค์การบริหารส่วนตำบลมีความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ให้กระทรวง ทบวง กรม องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐนำความเห็นของ องค์การบริหารส่วนตำบลไปประกอบการพิจารณาดำเนินกิจกรรมนั้นด้วย (โกวิท, 2544: 172-176)

3. บทบาทหน้าที่ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

บทบาทและหน้าที่ในฐานะฝ่ายนิติบัญญัติในฐานะฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งเป็นผู้ที่จะต้องตรา “ข้อบังคับตำบล” ออกมาใช้ในการดูแลสวัสดิการ ตลอดจน “ทุกข์” และ “สุข” ของประชาชน รวมทั้งมีอำนาจหน้าที่ถอดถอนผู้บริหารหรือสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้นจึงต้องเป็นผู้ที่ยึดมั่นในหลักการประชาธิปไตยที่ต้องเผยแพร่และปลูกฝังแนวคิดประชาธิปไตย ไปยังประชาชนในตำบล

แนวทางปฏิบัติในด้านบทบาทและหน้าที่ในฐานะฝ่ายนิติบัญญัติ มีดังนี้

1. ต้องยึดมั่นในกติกาประชาธิปไตย เช่น การเลือกตั้งโดยเสรี การใช้สิทธิคัดค้าน การโต้แย้ง การแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง การยอมรับและเคารพสิทธิของผู้อื่นการยอมรับความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย ฯลฯ

2. ต้องมีวิธีการดำเนินชีวิตและบุคลิกลักษณะที่เป็นการส่งเสริมประชาธิปไตย เช่น เป็นผู้ที่มีจิตใจกว้างขวาง พึงเคารพในเหตุผล

4. แนวทางพัฒนาการเกษตรระดับตำบล

ในการพัฒนาการเกษตรนั้น ได้มีนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ ท่านอง (2523) ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาการเกษตร หมายถึง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง กรรมวิธีการผลิตทางเกษตรตลอดจนกิจการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ระบบผลิต คือ การพัฒนาที่ดิน แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ วิทยาการ และระบบจัดการ เช่น การพัฒนา กิจการให้มีรูปแบบเป็นธุรกิจ สถาบันทางการเกษตร สังคมเกษตรกร แต่โดยที่สถานภาพทางเกษตรของไทยปัจจุบันมีตัวปัญหาในระดับปัญหาที่แตกต่างกัน หาแนวทางการพัฒนาจะกำหนดระดับการพัฒนาไว้เป็นเป้าหมายแล้ว ก็จะมีความสะดวกในการกำหนดขั้นตอนดำเนินการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อันเป็นกรรมวิธีอย่างหนึ่งของการพัฒนา ทั้งเจ้าหน้าที่และเกษตรกรย่อมจะเข้าใจในบทบาทของตน และร่วมดำเนินการเพื่อสู่จุดหมายเดียวกัน

พงษ์ศักดิ์ (2531) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการเกษตรไว้ว่า การมุ่งพัฒนาการเกษตรย่อมเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตลอดจนความมั่นคงของประเทศเพราะหากเกษตรกรไทยมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและ สามารถผลิตผลผลิตทางการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศชาติแล้ว ย่อมจะหมายถึงเศรษฐกิจที่ดีสร้างความมั่นคงแก่ชาติได้

ศิลป์ชัย (2540) ได้ให้ความหมายว่าการพัฒนาการเกษตร หมายถึง การทำให้ผลผลิตกรรมที่ก่อให้เกิดผลสำหรับมนุษย์นั้นเจริญเติบโต เปลี่ยนแปลง ก้าวหน้า เพื่อให้มนุษย์และสัตว์ดำรงชีวิตอยู่ได้ดียิ่งขึ้น การพัฒนาการเกษตรไม่สามารถจะเกิดขึ้นได้จากบทบาทของเกษตรกรเพียงลำพัง ถึงแม้เกษตรกรจะเป็นผู้ทำการเกษตรก็ตาม การเกษตรไม่สามารถพัฒนาไปถึงระดับพอยังชีพได้ ถ้าไม่มีการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ที่เหมาะสมประกอบด้วย เพื่อให้ผลิตภาพทางเกษตรดีขึ้น เกษตรกรจำเป็นต้องอาศัยระบบชลประทาน และจำเป็นต้องอาศัยเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพดี ซึ่งได้จากหน่วยงานวิจัยในด้านนี้ ต้องควบคุมป้องกัน โรคพืชและโรคสัตว์ โดยอาศัยสารเคมีและยา เมื่อเกษตรกรจะต้องขยายผลผลิตออกสู่ตลาด ก็ต้องอาศัยบริการด้านอื่น ๆ ในสังคม ปัจจัยที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาการเกษตรมีความสำคัญ 5 ประการ คือ

- ตลาดสำหรับผลิตผลการเกษตร
- การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี
- อุปกรณ์และเครื่องมือที่จำเป็นต้องใช้ในการเกษตร
- สิ่งจูงใจในการผลิตของเกษตรกร
- การคมนาคมขนส่ง

กรมส่งเสริมการเกษตร(2542)ได้กล่าวว่า แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลคือแนวทางและแผนงานโครงการในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร ตลอดจนการอนุรักษ์

ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรระดับตำบล ซึ่งได้มาจากการดำเนินงานร่วมกันของเกษตรกร เจ้าหน้าที่ และองค์กรที่เกี่ยวข้องภายในตำบล ในการประมวล วิเคราะห์ และสังเคราะห์แผนชุมชนที่แต่ละชุมชนได้จัดทำขึ้นมาจนได้เป็นวิสัยทัศน์และภาพฝัน หรือแนวทางร่วมกันในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาอาชีพและทรัพยากรการเกษตรในตำบล

ผู้จัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ได้แก่ คณะทำงานซึ่งจะเป็นผู้จัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลควรประกอบด้วยบุคคล 3 ฝ่าย ด้วยกัน คือ

ฝ่ายแรก คือ ฝ่ายชุมชน ซึ่งเป็นฝ่ายที่สำคัญที่สุด ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล เพราะ เป็นผู้จัดทำแผนชุมชน และยังจะต้องเป็นตัวหลักในการดำเนินการตามแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลที่จัดขึ้น โดยผู้แทนฝ่ายชุมชนควรประกอบด้วย ผู้แทน อบต. หรือสภาตำบล และผู้แทนชุมชน ชุมชนละ 2 คน

ฝ่ายที่สอง คือ ตัวแทนสาขาอาชีพในตำบล ซึ่งอาจแบ่งย่อยตามสาขาการผลิตในแต่ละชุมชน เช่น ผู้แทนสาขาการผลิตพืช ผู้แทนสาขาการปศุสัตว์ ผู้แทนสาขาการประมง ผู้แทนสาขาการแปรรูปหรือสาขาธุรกิจการเกษตร หรือตัวแทนกลุ่มเกษตรกรผสมผสาน อย่างละ 1 คน ซึ่งฝ่ายที่สองนี้ น่าจะเป็นผู้สนับสนุนข้อมูลและแนวทางในการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรวมแก่คณะผู้จัดทำแผน

ฝ่ายที่สาม คือ ฝ่ายเจ้าหน้าที่ในหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องที่จะช่วยสนับสนุนในการประสานงานและให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่คณะผู้จัดทำแผน เช่น เกษตรอำเภอ ผู้แทนหน่วยงานปศุสัตว์ ผู้แทนหน่วยงานประมง ผู้แทนหน่วยงานพัฒนาที่ดิน ผู้แทนหน่วยงานส่งเสริมสหกรณ์ ผู้แทนหน่วยงานด้านวิชาการเกษตร ผู้แทนหน่วยงานชลประทาน ผู้แทนหน่วยงานป่าไม้ ผู้อำนวยการศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ทั้งนี้บทบาทหลักของฝ่ายเจ้าหน้าที่จะเป็นเพียงที่ปรึกษาแก่คณะผู้จัดทำแผนเท่านั้น

บทบาทหน้าที่คณะทำงาน

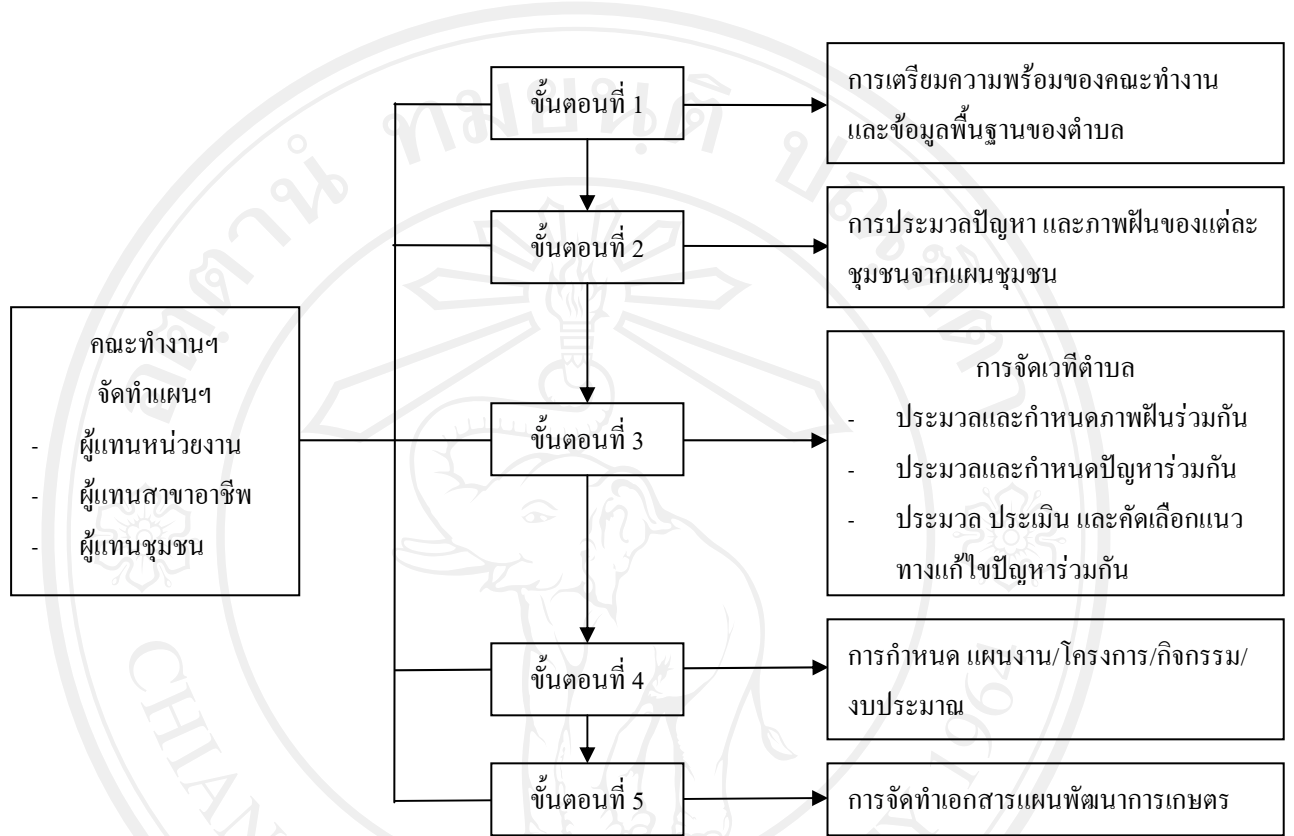
1. จัดให้มีการแสดงประชาคมติเพื่อหาข้อตกลงร่วมในการกำหนดแผนงาน โครงการพัฒนาการเกษตรของชุมชนระดับตำบล

2. กำหนดโครงการ กิจกรรม งบประมาณ และรายละเอียดการดำเนินงาน โครงการ

3. จัดทำเอกสารแผนพัฒนาการเกษตร 5 ปี และแผนปฏิบัติการรายปีเสนอต่อ

คณะกรรมการเพิ่มศักยภาพชุมชนระดับอำเภอ

ขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร

ภาพ 3 ขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร

ที่มา: กลวิธีแนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โกมล (2543) ศึกษากระบวนการดำเนินงานในการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลสันทราย อำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชนมีศักยภาพมากทั้งในด้านพื้นที่ที่เหมาะสม และประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพการเกษตร มีกลุ่มชุมชนที่หลากหลาย ผู้นำมีศักยภาพ มีทุนชุมชน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและข้าราชการท้องถิ่นบางคนสนับสนุน ความพร้อมของบุคลากรและงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล ในส่วนของจุดอ่อน ประกอบด้วย สมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบลขาดทักษะในการทำความเข้าใจความซับซ้อนและภาวะเสี่ยงของการทำการเกษตร ขาดทักษะในการประสานความร่วมมือของเกษตรกร(วิทยากรและกระบวนการ) และขาดทักษะในการพัฒนาโครงการด้านเกษตร และความไม่เข้าใจในบทบาทของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ในแง่ของโอกาสที่เอื้อ

ประโยชน์มีหลายประการเช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติสภาตำบล พ.ศ.2543 แหล่งทุนภายนอก แหล่งวิชาการที่พร้อมสนับสนุน ในด้านข้อจำกัด ได้แก่ ข้าราชการรัฐและหน่วยงานรัฐระดับตำบลขาดแนวความคิดความเข้าใจ และความร่วมมือต่อการสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชน และขั้นตอนการพัฒนาแผนงานตำบลซึ่งมีความซับซ้อนยุ่งยาก และถูกควบคุมจากหน่วยงานของรัฐในแง่ที่จำเป็นต่อการส่งเสริมอาชีพเกษตรกรขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ แนวความคิดและการให้ความสำคัญในเรื่องเศรษฐกิจของปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการบริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล การสร้างและเสริมกลไกการจัดการปัญหาการเกษตรทั้งนี้ปัจจัยที่เอื้อ ได้แก่ รูปธรรมการแก้ปัญหาและทุนการดำเนินการรวมทั้งกลไกการจัดทำแผนระดับหมู่บ้าน

ระดม (2541) ศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการบริหาร การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นในจังหวัดน่าน พบว่าผู้บริหารมีบทบาทในการบริหาร การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลางและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการบริหาร การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นค่อนข้างน้อย แต่มีบางองค์การบริหารส่วนตำบล โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลไหล่น่านมีโครงการจัดการทรัพยากรที่ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง เช่น โครงการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ โครงการจัดตั้งป่าชุมชน โครงการเขาวชนอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งโครงการเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มประชาคมตำบล กลุ่มองค์กรเอกชน ที่มีบทบาทอย่างมากในปัจจุบัน ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนใหญ่เป็นปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ที่มาสนับสนุน โครงการต่างๆขององค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

จรัส (2539) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ศักยภาพ และทางเลือกสู่ออนาคต พบว่า สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลต่างๆมีจุดเด่น คือ การมีโครงสร้างองค์กรที่เล็กและมีความยืดหยุ่นสูง มีบุคลากรซึ่งประกอบด้วยบุคคลในท้องถิ่นทั้งสิ้น มีการทำงานเป็นทีม มีความตั้งใจที่จะทำงานเพื่อชุมชนของตนเองสูง ในด้านปัจจัยสิ่งแวดล้อม มีหน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจและองค์กรเอกชน(NGOs) ซึ่งดำเนินกิจกรรมด้านการพัฒนาชนบท และบริหารจัดการ พื้นฐานต่างๆ ซึ่งสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล สามารถประสานงานขอความช่วยเหลือและจัดกิจกรรมร่วมกันได้

วางทอง (2545) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ประชาชนยังไม่ค่อยจะให้ความสนใจในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลเท่าที่ควร เช่น ในเรื่องการเข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอปัญหาความต้องการของท้องถิ่น และการเข้าร่วมตรวจสอบความโปร่งใสในการบริหารงานของ

องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งอาจส่งผลให้การแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นไม่ตรงกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

นางเฉลียว (2530) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาสตรีระดับตำบล (กพสต.) กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย กลุ่มตัวอย่าง คือ กพสต. ใน 4 จังหวัด ภาคกลาง จำนวน 269 คน ผลการศึกษา พบว่า กพสต. ที่มีอายุสูง จะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้ดีกว่า กพสต. ที่มีอายุน้อย

แรมรุ่ง (2533) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการวางแผนพัฒนาตำบลตามระบบการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.) ของสภาตำบล: ศึกษาเฉพาะกรณี สภาตำบลบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาปรากฏว่า มีปัจจัยต่างๆที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการวางแผนพัฒนาตำบลตามระบบ กชช. ของสภาตำบล ดังนี้ (1) ปัจจัยเกี่ยวกับคณะกรรมการสภาตำบล (กสต) คือ ประสิทธิภาพของ กสต. ความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการวางแผนพัฒนาตำบลตามระบบ กชช. ความต้องการความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาตำบลตามระบบ กชช. ของสภาตำบล และการประสานงานระหว่าง กสต. (2) ปัจจัยเกี่ยวกับโครงสร้างของการวางแผนพัฒนาตำบลตามระบบ กชช. คือ โครงสร้างของการวางแผนในระดับหมู่บ้าน และโครงสร้างของการวางแผนในระดับอำเภอ (กพอ.) (3) ปัจจัยที่เกี่ยวกับกรอบนโยบายของระบบ กชช. มีตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการวางแผนพัฒนาตำบลตามระบบ กชช. ของสภาตำบล คือ การวางแผนพัฒนาอย่างสอดคล้องกับกรอบนโยบายการพัฒนาชนบทระดับอำเภอ (4) ปัจจัยที่เกี่ยวกับกลวิธีในการวางแผนพัฒนาตำบล มีตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการวางแผนพัฒนาตำบลตามระบบ กชช. ของสภาตำบล คือ การนำ ระบบข้อมูลพื้นฐานมาใช้ประกอบการพิจารณาอนุมัติโครงการของสภาตำบล การมีข้อตกลงี้อยู่ระหว่างการพิจารณาอนุมัติโครงการ วิธียุติข้อตกลงี้อยู่ระหว่างการพิจารณาอนุมัติโครงการผู้มีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจพิจารณาอนุมัติโครงการของสภาตำบล และความคิดเห็นของคณะผู้วางแผนพัฒนาตำบลที่มีต่อกลวิธีในการวางแผนพัฒนาตำบลของสภาตำบล (5) ปัจจัยเกี่ยวกับคณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับตำบล (คปต.) มีตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการวางแผนพัฒนาตำบลตามระบบ กชช. ของสภาตำบล คือ ความคิดเห็นของ กสต.ที่มีต่อการทำ หน้าที่เป็นที่ปรึกษาของ คปต.

เกษตร (2531) ได้ศึกษาอิทธิพลของอาชีพโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมต่อการวางแผนพัฒนาตำบล: ศึกษาเฉพาะกรณีของจังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนพัฒนาตำบล คือ (1) ส่วนที่เป็นองค์กรในการวางแผน ได้แก่ คณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทในระดับตำบล (คปต.) (2) ส่วนที่เป็นปัญหาความต้องการของประชาชนในตำบล

สุจริต (2542) ศึกษาการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในโครงการเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า อบต. ที่ระบุว่าคิดจะทำกิจกรรมทั้งหมด 9 กิจกรรม ร้อยละ 58.82 และ อบต. ที่ระบุว่าไม่ได้ทำกิจกรรม ร้อยละ 23.43 ซึ่งยังมี อบต. ที่ระบุว่าคิดจะทำกิจกรรมทั้ง 9 กิจกรรม ร้อยละ 17.75 ลักษณะการดำเนินงานของ อบต. พบว่ากิจกรรมทั้ง 9 กิจกรรมที่ อบต. ระบุว่าได้ทำกิจกรรมเอง ร้อยละ 58.56 สำหรับลักษณะการมีส่วนร่วมของ อบต. ในโครงการเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง พบว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดแนวทางการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง สำหรับลักษณะการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีระดับการมีส่วนร่วมต่ำ ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคของ อบต. พบว่า อบต. มีปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากภายในชุมชน เช่น บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ปัญหาด้านประชาชน ด้านพื้นที่และปัญหาที่เกิดภายนอกชุมชน เช่น แนวทางการดำเนินงานไม่ชัดเจน ไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

นภาพร (2547) ศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการสนับสนุนศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดลำพูน พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทในการสนับสนุนโครงการ/กิจกรรม ด้านการเกษตร 5 อันดับแรก ได้แก่ 1) การทำปุ๋ยชีวภาพและปุ๋ยหมัก 2) การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืช 3) การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ 4) โครงการอบรมเรื่องลำไย 5) โครงการอบรมฝึกปลอดภัยสารพิษ ส่วนการสนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ พบว่า 5 อันดับแรก คือ 1) งบประมาณ 2) อุปกรณ์ด้านการเกษตร 3) วัสดุในสำนักงาน 4) สถานที่ทำงานในพื้นที่ อบต. และ 5) จัดบุคลากรช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดอบรม ทั้งนี้ อบต. ส่วนใหญ่ ไม่มีการติดตามผลระหว่างดำเนินโครงการ แต่จะรอดูผลเมื่อเสร็จสิ้น มีเพียงบาง อบต. ที่ให้ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรประจำตำบลจัดทำรายงานความก้าวหน้าเสนอ

วรกานต์ (2547) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ด้านภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารกับประชาชน ซึ่งเป็นชาวเขาส่วนใหญ่ยังเป็นปัญหาอยู่ในระดับมาก ปัญหาในประการที่สอง ได้แก่ ปัญหาด้านบุคลากรในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งในกรณีนี้ส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่รองลงมาเป็นลำดับที่ 3 เป็นปัญหาด้านการคมนาคมระหว่างหมู่บ้านขององค์การบริหารส่วนตำบลในกรณีนี้อยู่ในระดับปานกลาง และปัญหาในระดับสุดท้าย ได้แก่ ปัญหาด้านงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ที่แสดงความคิดเห็นส่วนใหญ่พบว่า มีปัญหาค่อนข้างมาก ซึ่งผลการศึกษาเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

จรรยา (2548) ศึกษาบทบาทของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ที่มีภาวะการณ์เป็นผู้นำสูง ในด้านการพัฒนาพื้นที่ การกำหนดนโยบาย และการแก้ไขปัญหา แต่ยังมีปัญหา อุปสรรค คือ ขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทอำนาจหน้าที่ของตนเอง ปัญหาด้านผลประโยชน์ทับซ้อน และ ปัญหาด้านการบริหารงานบุคคล

ธนวัฒน์ (2546) ศึกษาบทบาทของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า 1)สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแสดงบทบาท อำนาจหน้าที่และการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ เรียงตามลำดับ คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ด้านการประชุม ด้านการพิจารณาให้ความเห็นชอบในที่ประชุมหรือมีการแสดงบทบาท อำนาจหน้าที่และการมีส่วนร่วม และด้าน อื่น ๆ ในระดับมาก 2)ปัญหาอุปสรรคการแสดงบทบาทและการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล 4 ประการ คือ ปัญหาอุปสรรคด้านเงินอุดหนุนของรัฐน้อยเกินไปงบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจการ ประชาชนมีความแตกแยกทางความคิด และมีกลุ่มอิทธิพลซึ่งมีบทบาทเหนือนักการเมืองท้องถิ่น 3)ตำแหน่งหน้าที่ในฝ่ายสภาของสมาชิก อบต. เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงบทบาทอำนาจหน้าที่และการมีส่วนร่วม ในขณะที่ปัจจัย อายุ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ และประสบ การณ์ ไม่มีผลต่อการแสดงบทบาท อำนาจ หน้าที่และการมีส่วนร่วม 4)สมาชิกสภา อบต. ควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายปกครองท้องถิ่นและการจัดเก็บ รายได้ให้มากยิ่งขึ้น ทำการปรับปรุงบทบาทด้านการประชุมเพิ่มเติมความรู้เกี่ยวกับบทบาทในการ ดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลงานของ อบต. เพื่อลดความขัดแย้งของประชาชนในท้องถิ่น และลดบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ที่อยู่นักการเมืองท้องถิ่น